

METEOROLOGIA

La mare de totes les sequeres

Dades inèdites del Meteocat alerten que Barcelona va patir la falta de pluges més severa al segle XIX

MIQUEL BERNIS
BARCELONA

A finals del segle XVIII, el Decret de Nova Planta va abolir les universitats catalanes, un fet que va obligar un metge català, Francesc Salvà, a viatjar a Tolosa per fer el doctorat. D'allà en va tornar amb instrumental meteorològic i amb una idea que es començava a estendre per Europa: l'estudi de dades com ara la temperatura, la pluja, el vent i la qualitat de l'aigua podia ser clau per entendre i poder controlar millor les epidèmies. Així comença la història de la sèrie de dades pluviomètriques de Barcelona, que ara tècnics del Meteocat han recuperat de principi a fi. Ha calgut un treball d'un any de digitalització de manuscrits i diaris, i la posterior uniformització i control de qualitat de les dades. Aquesta feina complementa una anterior recuperació de dades de temperatura, i fa que ara Barcelona disposi de la sèrie continuada de dades meteorològiques més important de la Península, i una de les més importants d'Europa.

La gran sequera

Les primeres dades les va recollir el doctor Salvà al seu domicili del carrer Petritxol, però el seu testimoni el van recollir també dos altres metges: el doctor Pere Vieta i el doctor Joan Ramon Campaner. La medicina va abanderar per tot Europa aquesta primera etapa de recull de dades meteorològiques coordinada per la Societat de Medicina de París. De l'estudi de les dades de Barcelona se'n desprèn que des de finals del segle XVIII fins ara la tendència de les precipitacions ha sigut ascendent, ha crescut gairebé un 18%. En canvi, si s'agafen només els últims 100 anys de dades la línia de tendència fa baixada.

D'entre els diversos descobriments que ha permès fer la recuperació de les xifres, en destaca sobretot un període d'extrema sequera viscut aproximadament entre el 1812 i el 1824. Una etapa d'escassetat de pluges molt intensa i molt llarga que deixa en ben poca cosa qualsevol de les nostres sequeres

ÚLTIMA SEQUERA

Catalunya va viure la seva última sequera entre el 1998 i el 2008, però segons els experts en climatologia en cap cas es pot comparar amb la que va patir Barcelona entre el 1812 i el 1824. A la imatge, el pantà de Sau l'any 2007. ROBIN TOWNSEND / EFE

més recents. Es dona la circumstància que dels 5 anys més secs viscuts a Barcelona des de 1786 fins ara, 4 es troben entre 1813 i 1823. L'any més sec d'aquell període, el 1817, van ploure només 216 l/m², una tercera part del que sol fer-ho en un any normal. Què va passar? Segons el cap de l'àrea de climatologia del Servei Meteorològic de Catalunya, Marc Prohom, es van sumar dos factors: una acumulació de grans erupcions volcàniques en pocs anys i un descens en l'activitat del Sol. D'aquests dos el primer sembla el més decisiu i més vinculat a la brutal sequera, ja que, segons Prohom, una important acumulació de cendres a l'estratosfera va provocar que l'anticicló de les Açores se situés gairebé de forma permanent sobre el sud d'Europa. Les precipitacions van baixar especialment durant la tardor, l'època en què solien arribar amb més abundància. Curiosament altres sèries de dades del nord d'Europa reflecteixen just el contrari, a Escòcia, per exemple, va haver-hi un augment desmesurat de les pluges durant aquest període.

Segons l'expert en climatologia històrica, Mariano Barriendos, es creu que en aquestes condicions era gairebé impossible fins i tot el cultiu del cereal, i se sap que es va disparar la circulació de vaixells per mirar de portar-ne d'altres indrets. Cap al final de la sequera, l'estiu del 1921, una epidèmia de febre groga va matar un 6% de la població de Barcelona, molt debilitada. Segons Barriendos la sequera en qüestió pot assimilar-se en durada a la més recent a casa nostra, la que va durar entre el 1998 i el 2008, però es pot dir que aquella del segle XIX va ser el doble d'intensa. Tenir més dades permet ampliar la fotografia del clima del passat, i permet veure que el segle XX va ser força normal i sense episodis meteorològics extrems. Barriendos alerta que ens hem acostumat a planificar el territori i les infraestructures només amb la fotografia que ens oferien les dades de l'últim segle, una imatge molt pobre. L'atmosfera pot experimentar canvis molt importants en només vint o trenta anys de diferència. ■

